

LA MONTENAGRINA

Spisateljica knjige "La Montegrina" Catalina Milovich je 2005. godine prvi put bila u Crnoj Gori, a razgovarali smo sa njom na Trgu kralja Nikole u crnogorskoj prijestonici. Srdačan razgovor nabijen emocijama i osmijesima, bio je sav na izvornom crnogorskom jeziku, na momente sa argentinskim riječima i dijalektom.

-Ja sam prvi put došla, pa sam mislila ko zna kako vi je ođen, ali je narod toliko dobar i prijatan. Baš sam sretna, svi ste vi takvi kao oni što su bili (koji su nekad naseljavali Ćako). Ja ođen sam kao kod kuće. Sve što sam posjetila baš je lijepo, ali najljepši je narod, zato ja bih htjela da naša đeca, druga i treća generacija, nauče dobro jezik, zato što ako dođeš u Crnu Goru, pa ne moreš govorit s narodom, kao da ništa nije bilo, zato što geografije ima svuda, ali istoriju ove zemlje je lijepo pričati narodu i to nema niđe.

Njena knjiga "La Montegrina" govori o naseljavanju Crnogoraca u Ćaki, u Argentini. Sedmorica pečalbara iz Kraljevine Crne Gore dospijevaju 1913. godine u Južnu Ameriku. Tu se dešava kolektivna drama preživljavanja i odvijaju njihove pojedinačne sudbine. Katalina Milović, učiteljica i potomak prvih doseljenika, napisala je hroniku tog naseljavanja, sa ciljem da "spasi od anonimnosti jedno skoro epsko djelo grupe hrabrih Crnogoraca".

-Argentina naša je mlada zemlja, trebala je narod koji će svojim naporom ići naprijed. Došli si naši tamo koji su vazda bili radnici. Kako se u Ćaku nije radila zemlja, ima mnogo šume, ali i zemlje da se sije, onda su im dali da zemlja bude njihova ako na njoj budu radili. Tamo su se naselili i tako je ta kolonija počela da se zove "La Montegrina" zato što su je naselili Crnogorci. Ja sam bila mala, tamo velika vrućina i suša, pa velika kiša, mušice i skakavci, svašta. Rekla sam jedan dan tati - a bio si po cijeloj Argentini i došao si u Ćako...onda mi on veli – svuda smo bili radnici, a ođe smo gazde. Sada je lijepa Ćaka. Prvo su bili došli u Ćako četvorica njih – Mitar Mićunović, Lazar Kosanović, Mitar Milović i Dušan Svorcan. Ova ostala trojica Petar Milović moj otac, Petar

Kapitanić i Marko Kapitanić su, kako sam ti rekla, radili po cijeloj Argentini. Oni su doznali da su ovi u Čaku i tamo su pošli. U knjizi o njima govori kao o “sedam crnogorskih srca”.

“Zapanjeni su svim što vide. Kako je velika i gusta šuma! Treba krčiti mačetom duge neprohodne djelove staze kojom prolaze, i...Naprijed !...Trojica Crnogoraca zabrinuto se gledaju, a Marinet to primjećuje i kaže im: „Od žeđi i gladi nećete umrijeti, ova šuma vam nudi sve; ako imate dobro oružje možete loviti, jer ima raznih vrsta životinja u izobilju, a vodu će vam u slučaju potrebe dati ovaj čkalj (cardo)...U sumrak se začuše razni zvuci koji su dopirali iz obližnje šume, bila je to rika divljih životinja. Zapalili su vatru da ih otjeraju, i za zvaki slučaj, zaspashe sa vinčesterkama pored uzglavlja. Njihovim umornim tijelima ta zemlja je izgledala kao najudobniji krevet, a jedini pokrivač bijaše im beskrajno nebo pozlačeno zvijezdama”.¹

-Nije im bilo lako, sami su bili, nijesu imali kuće, ni vode, pa onda su sve oni trebali da nađu i učine, ali ona šuma u Čaku je vrlo bogata svime jer ima mnogo životinja koje su mogli loviti i jesti. Kopali su rupe da bi izvadili vodu, napravili su kuće od drveta iz šume, kao i od zemlje, da im ne bi kišilo. Cardo je drvo sa velikim listovima i trnjem, kida se i kaplje voda, ali ne možeš mnogo dana piti tu vodu jer je teška, pa kad je počeo želudac da ih boli, nijesu je mogli piti. Našli su vodu pa je to bilo dobro za njih. Nedaće su ih razne pratile. U Čaku su tada bile pige, neki insekti kao gusjenice – crvi, koji su se uvlačili pod nokte, od čega bi oni opadali, što im je stvaralo veliku bol, te su našli lijek za to. Počeli su raditi sa volovima, magarcima, a poslije su došli traktori. U početku je bilo teško, šest godina su bili sami njih sedam. Kad su išli odolen u emigraciju u Buenos Aires, kazali su im da tamo u La Montenegrinu ima svojega naroda, i oni su išli tamo. Oni što su bili prvi, pomagali su ove što su došli, i vazda su živjeli u slozi.

Catalina u knjizi piše kako su se njeni roditelji upoznali. Bio je običaj da roditelji koji su ostali u Crnoj Gori, žene svoje sinove u Argentini sa Crnogorkama. Porodica je pitala za ruku Mileve Šćepović, a poslije joj je Petar poslao kartu za brod. Tako se Mileva uputila prije više od 90 godina u Argentinu da se uda za Petra. Greškom je ostala u Montevideu, u državi Urugvaj, što je za nju bio šok, jer je prvi put u bijelom svijetu i tom prilikom se odvojila od naših, sa kojima je putovala. Imala je samo 18 godina, a pomogla joj je sobarica, naša porijeklom, iz obližnjeg hotela. Po nju je uskoro došao budući suprug Petar, u društvu Lazara Kosanovića.

- “Petar i Lazar dolaze do stola i pitaju: Ko je od vas Mileva Šćepović? Ustaje, stidljiva i nasmijana, i odgovara: Ja. Upoznaju se. Petar i Mileva razgovaraju nasamo. Objasnjava joj razlog svog kašnjenja i, posmatrajući je pažljivo, zapaža da je djevojka iz grada, vitka, otmena i veoma lijepa. Iskreno joj govori o tegobnom mjestu đe će provesti svoje živote, da moraju mnogo raditi, da nemaju sve udobnosti... Mileva se ne dvoumi ni za trenutak, da učiniće to, ovo je isti onaj čovjek koga je vidjela u čamcu i koji joj se dopao kad je ušao; osim toga, tako je iskren, prijatan, pravi gospodin.”²

Catalina svoje roditelje i ostale starije Crnogorce u Čaku smatra herojima, oni su joj životni uzori zbog te velike borbe za opstanak u Argentini i zbog toga što su imali određeno moralno vaspitanje koje su prenijeli na nju i ostale potomke.

-Ja sam napisala ovu knjigu jer nijesam šćela da se to izgubi, jer sam ih baš voljela. Nijesu nas silili da ih volimo, no smo ih voljeli što su baš za nas bili heroji. Bili su dobri ljudi, poštteni, časni, ugledni u Čaku, živjeli su vazda uzdignutog čela (s čelom na visinu), a vazda su imali nostalgiju prema svojoj zemlji. Čujala sam od malena kad moji roditelji, već tada đed i baba pričaju o Crnoj Gori - šćečaš li se ovoga, onoga, toliko stvari, mjesta, a vazda je Crna Gora bila prisutna kod njih. Žao mi je vazda bilo kako su oni imali svoje srce razdvojeno, pola tamo, pola ovamo. Zbog svoje đece nijesu se mogli vratiti. Tako su se pomagali i naučili nas da se volimo i poštuujemo među

sobom, i vazda su činili sve ujedinjeni jer su govorili da jedinstvo čini snagu. Naučili su nas svoj jezik, kršteni smo u svojoj vjeri, naučili su nas pjesme, svirali su i pjevali na gusle, a i pravili ih sami. Imali su teatar da se predstavljaju. U svakoj kući, a kasnije nedjeljom u domu smo se sastajali. To je bila jedna Crna Gora mala, svadbe su činili ka' i ođe, sa svatovima, sa đeverima, a pop je provodio zajednička krštenja, sve je bilo lijepo, baš lijepo.

Catalina Milovich je ipak živjela drugačije od roditelja, jedan ugodniji život. - Oni nijesu šćeli nikad da njihova đeca služe, oni su radili, a svoju đecu su izučili. Ja sam bila đak u školi br. 180 koju su osnovali moj otac i ostali osnivači La Montenegrine, potijen sam bila učiteljica tun, mi radimo da tu školu održimo jer je to naše. Išli smo da živimo u gradove đe smo imali rabote. Pavle Kapitanić došo' je sa mnom i svojom suprugom u Crnu Goru, a prvo je dijete koje se rodilo u našoj provinciji, inženjer je i živi od Ćaka 1400 km, vazda nas posjeti, on je kao najstariji naš brat, moja tri brata su umrla, a sad je on došao sa mnom da me prati kao svoju sestru. Mnogo puta kad šetujem mojega sina oli šćer, govorim im iste riječi kao meni moji roditelji što su govorili. Neću ti reć da smo svi tamo anđeli. Ima kao u cijelom svijetu crnih ovaca, ali ih je mali broj. Mi smo ponosni na naš narod. Moja šćer je počela da uči naš jezik koji razumije, a smatram da bi oni voljeli Crnu Goru na pravi način, moraju voljeti narod sa kojim će kvalitetno komunicirati.

Catalina je knjigu "La Montenegrina" predstavila u Argentini 1997. godine. Upoznala je 2002. godine Gordanu Stevović koja je bila da posjeti rodbinu, a pošto se interesovala za sve što je vidjela u Argentini, Catalina joj je poklonila knjigu, kojoj je ona priredila prevod sa Maticom crnogorskom i ispunila Catalini tako san, te učinila sve da dođe i posjeti Crnu Goru, 2005. godine.

Prije nego su Catalina i ostali iz Argentine krenuli u Crnu Goru, u La Montenegrini je održan skup na kojem su potomci osnivača kolonije pozdravili sve u domovini i poželjeli srećan put putnicima u Crnu Goru, putem video snimka, što smo prikazali u okviru emisije u kojoj je vođen razgovor sa Catalinom. Ona mnogo hvali Gordana Stojovića, publicistu i jedno vrijeme ambasadora Crne Gore u Argentini, za kojeg kaže da je "njen sin u Crnoj Gori".

Zajedno sa "La Montenegrinom" Cataline Milović u istom izdanju Matice crnogorske, 2004. godine, objavljena su sjećanja Timotija Jokanovića, autentična životna prića crnogorskog emigranta iz sela sa Durmitora, kojeg je sudbina odvela u Argentinu.

1 Milović, K., Jokanović, T., 2004, La Montenegrina – Sjećanja, Cetinje-Podgorica, Matica crnogorska, str. 17-18

2 Milović, K., Jokanović, T., 2004, La Montenegrina – Sjećanja, Cetinje-Podgorica, Matica crnogorska, str. 38